

Пүрымашет могай, мұндыр марий ял?

«Ме икте-весылан энертен илена», —

манеш Морко район Пörтылга ялын старостыжо В.САВЕЛЬЕВ

Шенше ял администрацийыште могай старосто нерген возаш лиеш манын йодмылан вигак вашештышт: Пörтылга ялын старостыжо В.САВЕЛЬЕВ лачеш толеш, тудо эре ончылно. Тидым ме, Василий Владимирович дене вашлиймекына, раш пален нална. Но ондак кұчыкын ялын эртыме корныж дене палдарена.

Яллан лұмым энер пуэн

Ялын лұмжō, документ почеш, Пörт энер дене кылдалтын. Жапше годым ял кугу улмаш. Тыге 1895 ийыште тыште 380 ег илен. Чыланат марий лийыныт. 1929 ийыште «Вуртем» колхозым ыштеныт, 1950 ийыште тудо Калинин лұмеш колхозыш, варажым тыгаяк лұман кугу совхозыш ушнен. Кугу Ачамланде сарыш 62 пörьен каен, тышечын 47 пörтылын огыл. Ялыште сельсовет, тўналтыш школ, кевыт, медпункт, почто, клуб, библиотеке, пырчым аралыме склад-влак, чыве ферме, кок мардежвакш лийыныт.

Кодшо курымын шымлымше ийла тўналтыштыже ял деч ик километр коклаште шорык ашныме комплексым чонымо, тиде ийынак эрвелышкыла плотинам ыштыме.

ик предприниматель пога. Мый, мутлан, ик ийын латкум тонным сдатленам ыле. Вольыклан кургым ямдылаш ни могай нелылык уке. Кажне пашаенын кидыштыже пай

Лучко гектарыш люцерным ўдышна. Тушто кургым ямдылена. Теве мый тений кумло килограмман 650 рулон шудым, чылаже 19 тонным, ямдыленам ыле. Кокымшо гана солаш шушо шудым ужалышым, тидлан шым тўжем тенгем тўлышт. Моло-влакат тыгак ыштеныт.

Коло гектарым электрорудованийым Васирий Владимировичын Дмитрий эргыже ола гыч налын конден. Тидлан вольыкым ашныше оза-влак деч ик тўжем тенге гыч погеныт. Тыге вольыкым кондыштшаш кумдыкыш электротокым колтышо проволкым шупшыныт. Ушкал-влак тидлан писын тунем шуыныт. Ынде тыглай шпегатым ял гыч электровоштыр капка марте шупшыныт. Тыге ушкал-влак шпегатышкат тўкнаш лўдыт да тидлан кōра вольыкым поктен нангаяш да мōнгеш кондаш куштылго.

Ме тиде ялыште илыше А.Григорьева дене мутланышна. Памашыш вўдлан миен ыле. Тудо ондакше ветеринарын польшыкалышыж-

ачажым ондалын, моткоч чот шорто. Очыни, йоча чон туткар лийшашым ончылгоч шижын. Ола шўгареш тойышна. Илымыж годым ялыш толешат, кōм ужеш, кажныж дене шогалын мутлана ыле. Моткоч сай рвезе лийын. Курымешлан шарнаш тудлан ойырымо окса дене уремыш шараш кўм налыым да шарыктышым. Карьер вуйлатыше кушко тынар кўм налат манын йодмеке, ик машина кўм шоналтыде вигак яра пуаш келшыш.

Вара Василий Владимирович эргыжын геройла колымо татшым йолташыже-влакын ойлымышт гыч шарналтен каласкалыш. Пörтылгаште ошын волгалтше урем корно дене йытыран кудал эртымына годым мемнан шўм-чоныштынат старостын поро пашаже лакемлат кодо, да эргыжын шочмо ялжым, калыкшым моткоч йōратымыже, пагалымыже пуйто шинча ончылнынак сўретлалте. Тыгай эргым ял калык ок мондо.

Чыла гаяк йōн уло

Д.Савельевым шарныме лўмеш уэмдыме корно

Старосто В.Савельев

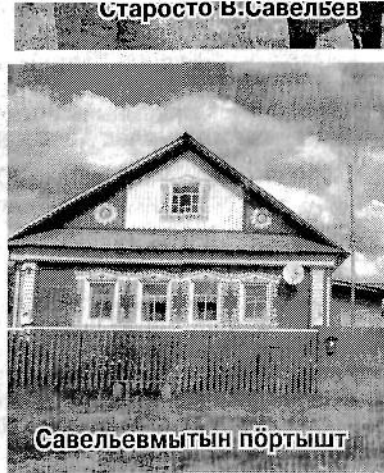
Старостаын пелашыже Р.Савельева

чонымо, тиде ийык эрвелышкыла плотинам ыштыме. Шарнем, 1975 ийыште шорык комплексм чогаш мыят полшенам, тунам ме студотряд дене кенежым оралтылан бетон негызым шарышна, пырдыжым кермыч дене нолтышна. Ынде тыште нимо гаяк кодын огыл. Чумыр ял калык лачак тыште пашам ыштен.

Старосто – калыкын ўшанже

В Савельев коло ик ий ялын старостыжлан ышта. Ончычшо Калинин лүмеш совхозышто тўн агрономлан ыштен. Тўшка озанлык шаланымек, пошкудо Татарстанысе Атна район «Дусым» ООО-што (ял деч вич менге тораште верланен) тўн агрономлан тыршаш тўналын, варажым шошо да шыже тургым годым тўн агрономын полышкалышыже семын пашам ыштен. Ынде мўнгў пашам шукта. Пелашыже Раисия Андреевна дене пырля кызыт кок ушкалым, кум тунам ашнат. Раисия Андреевна ондакше «Труженица» фабрикиште пашам ыштен, вара ешыж дене ялыш пўртылын, кок эргым да ик ўдырым ончен куштеныт.

– Кызыт ялыштына латкандаш суртышто кумло вич ен ила, – каласкала Василий Владимирович. – Вич пўрєн кудро ийым эрталтен, кан-

Савельевмытын пўртышт

даш ўдырамаш – тынарак ийым. Кум йоча школыш коштеш, кок ияш ик икшыве – аваж пелен. Мо ўрыктараже: ялыште нылле ийым эрталтыше кандаш качымарий уло. Самырык годым ешан от лий гын, вараже пелашан лияш нелырак.

Ял пеленысе ончычсо озанлыкын фермыштыже ынде «Передовик» артель шўдў чоло ўшкыжым шогыкта. Кызыт тыште Пўртылга гыч ик пўрєн да ик ўдырамаш тыршат. Молюжо вес ялла гыч улыт. Йўдвелне пашам ыштышат уло. Пошкудо Татарстан кундемыш тургым пагытлан пашашке коштыт. А южо самырык пўрєн, мутлан, Ю.Васильев, шкетынак кок ушкалым, презе-влакым ашна.

– 2013 ийыште ялыштына 35 ушкар лийын, кызыт 13 кодын, – оила старосто. – Уто шўрым Ключ-Сап ял гыч

А.Григорьева

мланде улмо нерген свидетельстве лийын. Коло вич ен деч нине свидетельством собственностьюш возыкташ доверенность негызеш налынам ыле. Кагаз пашам ышташ, межам палемдаш да моло пашам шукташ кум ий кайыш. Тыге 2014 ийыште коло вич ен ял воктенысе 120 гектар мландылан оза лие. Тышечын 77 гектарым Татарстанысе «Дусым» ООО-лан пуышна. Тидлан мланде оза пайжылан ий еда пел тонн пырчым налеш.

миен ыле. Тудо ондакше ветеринарын полышкалышыжлан ыштен. Кызыт шкетын кок икшывым ончен кушта. Шке озанлыкыштыже ныл ўшкыжым пукшен ўрдыктара. Мутшо почеш, тыршет гын, ялыштат илаш лиеш, ўрканыме гына ок кўл.

Чолга эрге ок мондалт

Ял калык шке кундемжым сўрастараш кумылан. Теве памашым тўшкан погынен сўрастарышт, тушко бетон онгым шындышт. Тыгак урем корным тўрлаш кумылын лектыт. Корным шотышто кучаш верысе администрацият полша, тыгыде кўм ойыра. Теве шукерте огыл старосто шке кўшеш эше урем корныш кандаш КамАЗ машина кугыт тыгыде кўм конден шарыш.

– Эргымын, Диман, тений 27 майыште Украин мландыште ўмыржў кўрылтў, шочмо элнан волгыдо ончыкылыкшо верч пытартыш шўлышыж марте кредале, тушманым чактарыш, – мутланымыж годым старостын логарышкыже комыла тольо. Ик жап шып шинчыш да вара чон йўсын умбакыже каласкалыш. – Отпускыш тольо, да 14 майыште тўшкан ужатышна, а латкум кече гыч илыш дене чеверласыш. Йошкар-Олаште ешыж дене илен, пелашыже, эргыже да ўдыржў тулыкеш кодын. Ужатыме годым ўдыржў,

Ион уло

Ялыш корно идалык мучко уло. Телым тудым эреак эрыктен шогат. Уремым волгалтарат. Тидлан калык ял администраций вуйлатыше П.Ивановалан таум каласа. Вўдлан кажне гаяк суртышто скважине уло. Чайым шолтымо годым Йошкын ынже шич манын, памаш гыч кондат. Тыште такшым ынде у пўртым огыт чоно гаяк. Лачак В.Яметов кок пачашаным кермыч дене нолтен шынден. Шкеже Йўдвелне тырша, а кенежлан шочмо кундемыш каналташ толеш. Ял воктене верланыше ончычсо шорык комплексын ик оралтыштыже аралалт кодшо почто отделение кече коден пашам ышта. Эн ончыч кўлшў сатум арняш кок гана толшо автолавке конда. 2007 ийыште ял пайремым пеш сайын эртареныт. Тудо жапыште тыште илышыжат шўдў наре ен лийын. Тидын деч вара тыгай мероприятияим эртарен огытыл.

Ялыште пўртўс газ толмым моткоч вучат. Но кызытеш тысе калыкын шонымыжо кунам шукталтеш, мужедаш веле коदेश. Вет Шенше илем мучко латкуд села деч ял гыч нылатыштыже веле «канде тул» дене пайдаланат. Пакчам куралаш, шудым солаш да шупшыкташ ялыште тракторым кучышо-влак улыт. Мутлан, Г.Васильевын, А.Максимовын трактор деч посна моло тўрлў оборудованийышт уло.